

45 . Istria | Comuna: Istria | Județ: Constanța | Punct: Cetatea Histria | Anul: 2020

Anul: 2020

Cod RAN: 62039.01

Perioade: Antichitate

Epoci: Epoca arhaică, Epoca clasică, Epoca elenistică, Epoca romană timpurie, Epoca romană târzie

Tipuri sit: exploatare/carieră, tip neprecizat, amenajare/construcție, necropolă

Autori: Iulian Bîrzescu, Liviu Iancu

Instituții: Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Universitatea București

Nr. autorizatie: 71

Data autorizatiei: 2020-05-05

Raportul de cercetare de la Istria, jud. Constanța [Histria] Punct: Sector Templu

Raport

A. Cercetarea zonei de la est de templul M și a zidului de incintă roman timpuriu Strategia din 1914 a lui V. Pârvan pentru dezvelirea ruinelor cetății Histria, care prevedea inițial descoperirea întregului circuit al zidului de incintă din perioada romană târzie (Pârvan 1915, 190) a făcut ca zona din SE sectorului T să fie printre primele cercetate pe acest sit. Zidul de incintă a fost scos la lumină în primii doi ani de săpături, existând indicii că este cel mai bine păstrat segment de pe latura estică a fortificației (Pârvan 1914, 119, planul schematic al cetății din Pârvan 1916). Identificarea mai la N, acolo unde zidul era conservat mai puțin, a numeroase artefacte arhaice spectaculoase (Pârvan 1915, 194-197) a condus la o concentrare a săpăturilor în această zonă, pământul excavat de aici și apoi mai la sud, de la templul Afroditei, a fost aruncat chiar în zona de interes a actualelor cercetări. Abia săpăturile de la sud de templul Afroditei, de după anul 1990, au atins iar latura interioară a zidului de incintă păstrat, fără ca cercetarea să se extindă însă și la răsărit de zid (Avram et al. 2013). În luna iulie, la solicitarea firmei Romcatel de a realiza un studiu prin care să se aprecieze posibilitatea și oportunitatea amplasării unor elemente ale circuitului de vizitare, în eventualitatea implementării unui proiect de restaurare și punere în valoare turistică a Cetății Histria, conducerea Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan”, direcția șantierului Histria împreună cu responsabilul de sector au propus o săpătură de diagnostic în partea de est a sectorului T la exteriorul segmentului păstrat din zidul de incintă din perioada romană târzie. Aici au avut loc săpături efectuate de Vasile Pârvan acum mai bine de un secol, urmate apoi de acumulări masive de pământ din săpăturile ulterioare efectuate în sector. Pe lângă circuitul de vizitare trebuia făcută și o evaluare a amplitudinii săpăturilor efectuate în prima jumătate a secolului XX în această zonă, neînregistrate corespunzător și rămase cvasi-necunoscute, precum și a grosimii straturilor de pământ depus aici în perioada modernă, după ce a fost excavat în alte secțiuni ale sectorului T. Având în vedere că săpăturile s-au oprit mai repede decât am crezut inițial, am continuat în luna septembrie cercetările din acest punct pentru a avea date mai clare cu privire la aspectele menționate și pe lângă acestea am încercat să obținem noi informații privind limitele estice ale sanctuarului și topografia acestei laturi a cetății în antichitate. Astfel în luna august a fost prevăzut un sondej perpendicular pe zidul de incintă din perioada romană târzie, de la zid până la malul actual al lacului Sinoe, care să meargă în adâncime până la nivelul eventualelor complexe arheologice nederanjate, ori, după caz, al straturilor geologice naturale (stânca nativă, plaja antică). În septembrie-octombrie a fost realizat un al doilea sondej perpendicular pe primul, de-a lungul zidului de incintă din perioada romană-târzie, pentru verificarea și completarea informațiilor preliminare rezultate în urma cercetărilor derulate în luna august. Obiectivele cercetării din 2020: - obținerea unor noi informații privind limitele estice ale sanctuarului și topografia acestei laturi a cetății în antichitate; - evaluarea amplitudinii săpăturilor din prima jumătate a secolului XX, înregistrate sumar. Rezultate: În august 2020, investigațiile s-au făcut în secțiunea S1s, trasată într-o zonă favorabilă prin nivelul mai redus al depunerilor moderne, pe o orientare aprox. V-E, perpendiculară pe cele două mari maluri de depuneri moderne de la N și de la S, mai înalte cu cca. 2 m. Limitele secțiunii au avut dimensiunile de 10 (E-V) x 2 (N-S) m, latura sa de V fiind stabilită pe limita estică vizibilă a zidului de

incintă din perioada romană târzie, iar colțul său de NV la cca. 1,3 m de intersecția zidului de S al clădirii cu absidă suprapuse monumentului M cu zidul de incintă. După îndepărtarea unor straturi de pământ provenit din săpături moderne, la 1,60 m față de nivelul cel mai înalt păstrat din zidul de incintă în acest punct, a fost descoperit un strat de nisip fin, fără material arheologic, interpretat drept o plajă antică. El a fost pus în evidență la acest nivel de la 3,50 m est față de fațada interioară a zidului de incintă, până la circa 5 m est față de acest reper, mai spre răsărit el găsindu-se la o adâncime mai mare, sub depunerile moderne. Între zidul de incintă și plajă, a fost identificat un strat de pământ negru, cu bolovani și cu un număr relativ mic de fragmente ceramice din diverse epoci, cu o grosime de cca. 0,70-0,80 m. După înlăturarea sa, a fost identificată o structură constructivă aliniată pe direcția zidului de incintă, formată din trei blocuri mari de calcar, relativ bine fasonate, două dintre ele păstrând și urmele unui crampon metalic în formă de coadă de rândunică (Histria I, 246-247). În N, din structură s-a mai păstrat și un bloc al unei asize superioare. Un al doilea bloc similar acestuia se afla sub bolovanii neregulați de șist verde ai zidului de incintă, ceea ce arată fără dubiu că structura a fost încorporată în zidul de incintă din perioada romană târzie. Faptul că între aceste blocuri de calcar s-a găsit nisip marin similar celui din plajă și că nisipul plajei s-a așezat peste mulți bolovani ca cei cuprinși în zidul de incintă a condus la ipoteza suplimentară că stratul gros de 0,70 - 0,80 m interpus între ruina zidului și porțiunea păstrată a plajei este rezultatul săpăturilor lui V. Pârvan, situația surprinsă în teren fiind o bună ilustrare a metodei sale de a urmări îndeaproape traseul zidului de incintă, cu minime intervenții de o parte și de alta (Pârvan 1914, 117). În septembrie-octombrie, s-a trasat o nouă secțiune, a cărei latură de V, lungă de 8 m, a fost reprezentată de latura interioară a zidului de incintă. Spre E, secțiunea a fost trasată pe o lungime de 3 m. Astfel, în partea sa de S, noua secțiune, inclusă în cea mai mare parte în suprafața B9 a sectorului T, a încorporat extremitatea vestică a S1s, iar în N, limita sa reprezintă o continuare spre răsărit a unuia dintre zidurile interioare transversale ale clădirii cu absidă. La adâncimi similare celor din S1s au fost identificate aceleași elemente: stratul de depunere modernă ce separă plaja din vechime de ruina zidului, dar și structura constructivă din blocuri de calcar, cel mai nordic prezentând și el urma unui crampon în coadă de rândunică. Spre deosebire de jumătatea de S a secțiunii, unde blocurile de calcar ale primei asize ale structurii integrate în zidul de incintă sunt așezate în poziția lor firească pe o lungime de 4,90 m, în extremitatea nordică, pe 2,10 m, blocurile sunt căzute, având orientarea pantei. În total, sunt păstrate 9 blocuri ale primei asize. În jumătatea sudică a secțiunii, de la 1,60 m față de profilul sudic, se păstrează dintr-o a doua asiză, alte trei blocuri fasonate de calcar, pe o lungime totală de 1,70 m, iar deasupra lor, din a treia asiză, se mai păstrează un singur bloc fasonat, cu o lungime de 0,60 m, aflat la 2,40 m de profilul de sud. Înlăturarea nisipului și a bolovanilor din plaja din vechime, exclusiv în S1s, pe o distanță de 0,50 m față de latura estică a blocurilor de calcar din prima asiză și până la o adâncime de circa 0,15 m sub nivelul laturii superioare a acestor blocuri a condus la apariția a două noi blocuri similare, căzute dintr-o asiză superioară, care fuseseră acoperite în timp de nisip. Am putut stabili preliminar că: 1) la E de templul M stânca coboară brusc de la V la E. Diferența de nivel între stânca naturală la interiorul zidului de incintă și fața superioară a blocurilor de calcar din prima asiză a structurii încorporate zidului este de cca. 2,20 m; 2) Structura constructivă din blocuri fasonate de calcar încorporată în zidul de incintă din perioada romană târzie nu este o structură independentă, mai timpurie, folosită ulterior de constructori la ridicarea noii fortificații, ci reprezintă însăși plinta și paramentul exterior al fortificației ridicate după distrugerea cetății de la mijlocul secolului al III-lea p.Chr., ceea ce face ca și pe această latură a cetății grosimea maximă a zidului (2,90 m) să se apropie de cea de 3 m, ca pe latura de vest. La ridicarea plintei și a paramentului s-au folosit, ca și pe alte laturi ale zidului de incintă, blocuri de piatră ale unor edificii mai vechi. Situația este similară cu cea de la curtea din N cetății: emplecton de bolovani mari de șist verde, legați cu mortar de var și nisip marin de bună calitate; parament foarte distrus, pe alocuri cu blocuri căzute sau lipsă chiar din prima asiză; blocuri dărâmate probabil ca urmare a factorilor naturali (cutremure, eroziunea mării fie directă asupra zidului, fie asupra peretelui râpei) (Histria I, 68-69); 3) Prezența nisipului litoral deasupra dărâmăturilor din zidul de incintă din perioada romană târzie relevă faptul că, la un moment dat, nivelul mării a urcat până în imediata apropiere a fortificației, ulterior apa retrăgându-se. La ce moment istoric exact a urcat marea până la a acoperi dărâmăturile din zidul de incintă și dacă ea a mai acoperit și alte complexe arheologice este imposibil de precizat acum; 4) Din punct de vedere practic, un eventual nou traseu de vizitare turistică ar trebui să fie amplasat cât mai spre E, pe malul lacului, iar îndepărtarea depunerilor moderne din această zonă, utilă pentru punerea în valoare a edificiilor de pe latura

de E a sectorului T și înlesnirea unor cercetări sistematice, ar trebui să se facă manual, cu muncitori, sub supraveghere arheologică, doar transportul pământului și al pietrelor putând fi mecanizat. Scurtă descriere a descoperirilor: Valoarea științifică a artefactelor descoperite este redusă, dat fiind că au fost recuperate din pământul excavat deja din alte părți ale sectorului. Se remarcă totuși colțul inferior al unei frize de marmură cu kymation lesbic și brâu cu ove și săgeți, aproape identic ca decor și dimensiuni cu frizele ce placau baza statuii de cult a Afroditei în perioada elenistică (Histria IX, 89, 96-98, în special 92-94, fig. 5, pl. 44-45; Histria VII, 114-116, fig. 7) și o șampilă englică fragmentară pe gâtul unei amfore heracleote, cca. 300-250 î.e.n. (cf. Canarache 1957, 193-203), cu text dispus pe două rânduri: ...]ΛΣΙΩ[... / ...]ΙΩ[.... Au mai fost găsite fragmente de opaițe romane, fragmente de la numeroase tipuri și stiluri ceramice databile de-a lungul existenței cetății, între sec. VI a.Chr. – VI p.Chr., materii osoase animale (ex. 4 colți de mistreț și 2 mari vertebre de pește), fusaiole de lut, 2 piroane de fier ș.a. Tehnici de cercetare: Dat fiind că cercetarea a presupus înlăturarea unor straturi de pământ depus din săpături mai vechi, s-a realizat o înregistrare simplificată pe unități stratigrafice. Situațiile arheologice cele mai reprezentative au fost înregistrate prin desen și prin fotografii. Obiectivele cercetărilor viitoare: Continuarea cercetărilor la SE de sectorul T ar trebui să aibă ca scop clarificarea problemelor topografice ale acestei laturi a cetății, deschise în acest an (precizarea mai exactă a caracteristicilor fizice ale râpei, fluctuațiile nivelului marin ș.a.). Propuneri de conservare, protejare, punere în valoare: În vederea conservării primare, zidul de incintă din perioada romană târzie a fost acoperit cu carton asfaltat. Dat fiind că acest segment al zidului nu a fost supus restaurărilor adeseori discutabile care au intervenit pe alte laturi ale cetății, propunem înregistrarea sa digitală prin realizarea unui model 3D, identificarea unei soluții de conservare în forma sa actuală, și, în cazul în care depunerile de pământ din săpăturile moderne vor fi înlăturate, introducerea sa în circuitul turistic al sitului, prin intermediul unei alei de vizitare de-a lungul malului lacului Sinoe.

Informații suplimentare online

[Raportul 6679 din cronică.cimec.ro](http://raportul6679.din.cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pe.harta.folosind.Mapserver.Cimec.ro)
